

TILGÆNGELIGHEDSUDVALGET

v/ fmd. dommer Anders Martin Jensen
Retten i Næstved
Gardehusarvej 5, Næstved

BERETNING 17

Om vurdering af praksis på tilgængelighedsområdet
i perioden 1.1.2011 - 31.12.2011

Afgivet af et udvalg under kulturministeren nedsat i henhold til
arkivloven, lovbekendtgørelse nr. 1035 af 21. august 2007

Indholdsfortegnelse

I	INDLEDNING	3
II	UDVALGETS OVERVEJELSER	5
A.	STATENS ARKIVER	5
1.	Bevaring, kassation og aflevering af arkivalier	5
	1.1. Aflevering af papirarkivalier	5
	1.2. Digital bevaring.....	6
	1.2.1. Forvaltningens arkivdannelse	6
	1.2.2. Anmeldelse og tilsyn	7
	1.2.3. Bevaring og kassation	7
	1.2.4. Godkendelse	8
	1.2.5. Aflevering	9
	1.2.6. Tilgængelighed	9
2.	Uhjemlede kassationer	10
3.	Fastsættelse af længere tilgængelighedsfrister efter arkivlovens § 27. 12	
4.	Praksis vedrørende dispensationer	12
	4.1. Sagsbehandlingstider i Statens Arkiver og hos myndigheder	12
	4.2. Tilladelser og afslag	14
	4.3. Afslag, partshøring og remonstration	16
	4.4. Enkeltsager om dispensation	16
5.	Særlige områder	17
B.	KOMMUNALE ARKIVER	20
III	SAMMENFATNING	21

I. INDLEDNING

Udvalget til vurdering af praksis på tilgængelighedsområdet blev nedsat første gang i henhold til arkivloven fra 1994 og er senest nedsat i henhold til lov nr. 1050 af 17. december 2002, som trådte i kraft den 1. juli 2003. Efter lovens § 39 nedsætter kulturministeren et udvalg - Tilgængelighedsudvalget - til at vurdere de offentlige arkivers og myndigheders praksis på tilgængelighedsområdet.

Det er udvalgets kommissorium at vurdere praksis på tilgængelighedsområdet på baggrund af en årlig rapport udarbejdet af rigsarkivaren og at udtale sig om, hvorvidt der bør gennemføres ændringer på området.

Rigsarkivarens årlige rapport skal beskrive følgende hovedpunkter:

- Praksis vedrørende tilgængelighed til ikke-afleverede statslige arkivalier, der er over 20 år gamle.
- Afleveringspraksis
- Praksis vedrørende tilgængelighedsfrister og screening
- Praksis vedrørende dispensationer
- Praksis vedrørende tilgængelighed til kommunale og amtskommunale arkivalier, der er over 20 år gamle.

Udvalget kan anmode om supplerende oplysninger om sagsbehandlingen fra Statens Arkiver og kan som led i den årlige rapportering kommentere enkeltsager af principiel interesse. En repræsentant fra Statens Arkiver kan deltage i udvalgets møder for at give udvalget de nødvendige oplysninger i den forbindelse.

På baggrund af udvalgets drøftelser afgives en årlig beretning til kulturministeren.

Udvalgets virksomhed omfatter statens arkiver og de kommunale arkiver.

Statens Arkivers Rapport om praksis på tilgængelighedsområdet 2011 vedrører perioden

fra 1. januar til 31. december 2011. Rapporten handler om såvel Statens Arkiver som de kommunale arkiver. Det fremgår at Landsarkivet for Sjælland er fusioneret med Rigsarkivet i løbet af beretningsåret, og at den nye institution hedder Rigsarkivet.

Rapporten har dannet grundlag for udvalgets arbejde med Beretning 17.

Udvalget har i perioden fra modtagelsen af Statens Arkivers rapport til afgivelsen af Beretning 17 afholdt to møder. Rigsarkivaren har deltaget i ét af disse.

På tidspunktet for afgivelse af Beretning 17 er medlemmerne af Tilgængelighedsudvalget følgende:

Formand:

Dommer Anders Martin Jensen

Øvrige medlemmer:

Forskningens repræsentanter:

Professor, dr.scient.pol, ph.d. Lotte Jensen, Copenhagen Business School

Professor, dr.phil. Anne Løkke, Københavns Universitet

Pressens repræsentanter:

Journalist Jette Hvidtfeldt, Dansk Journalistforbund

Konsulent, cand.jur. Christina Moshøj, Danske Dagblades Forening

Forvaltningens repræsentanter:

Chefkonsulent Caroline Rubow, Udenrigsministeriet

Chefkonsulent Carsten Egø Nielsen, Kommunernes Landsforening

Som sekretær for udvalget fungerer Helle Jardorf.

II. UDVALGETS OVERVEJELSER

A. STATENS ARKIVER

1. Bevaring, kassation og aflevering af arkivalier

1.1. Aflevering af papirarkivalier

Statens Arkivers aktivitetsplan, jf. cirkulære nr. 8 af 19. januar 2006 om bevaring og kassation samt aflevering af statslige myndigheders arkivalier i årene 2006-2010, blev i 2008 forlænget med to år til 2012.

Det fremgår bl.a. af cirkulæret, at myndighederne skal aflevere deres arkivalier til Statens Arkiver, inden de er 30 år gamle, medmindre modstående hensyn gør sig gældende. Det skal dog som hovedregel tilstræbes, at der sker aflevering af statslige papirarkivalier til Statens Arkiver, inden de er 20 år gamle, så afleveringsfristen falder sammen med arkivlovens almindelige tilgængelighedsfrist på 20 år. Der er dog mulighed for at udskyde afleveringsfristen, hvis modstående hensyn gør sig gældende, f.eks. hvis arkivalier fortsat er i hyppig brug hos myndigheden. Det er endvidere en forudsætning for aflevering, at arkivalier, der skal kasseres, udskilles inden afleveringen. Kassation må først ske, når de pågældende arkivalier ikke længere er administrativt eller retligt aktuelle, hvilket indebærer, at Statens Arkiver normalt ikke kan modtage arkivalier, der er yngre end ca. 15 år. Den hidtidige 10-års turnus for myndighedernes aflevering af arkivalier blev med cirkulæret erstattet af en 5-års turnus.

Statens Arkiver oplyser i rapporten, at man i 2012 går i gang med et nyt tilsyn med alle statslige myndigheder. Tilsynet skal danne grundlag for et nyt cirkulære om aflevering af statslige myndigheders papirarkivalier fra 2013. Der vil i forlængelse af tilsynet blive udarbejdet nye tidsplaner for myndighedernes afleveringer af papirarkivalier for årene 2014-2016. Det planlægges endelig at gå i gang med afleveringen af de sidste kirkebøger på papir.

Afleveringerne vil som udgangspunkt omfatte alle arkivalier, der er ca. 15 år gamle. Hvis en myndighed ønsker det, og andre forhold ikke taler imod det, vil Statens Arkiver endvidere tage imod arkivalier frem til det tidspunkt, hvor myndigheden gik over til fuld digital sagsdannelse.

Statens Arkiver oplyser videre i rapporten, at en række sager, der skulle have været afleveret i 2011, endnu ikke er færdiggjort. For fire sagers vedkommende har problemer med

logistikken ført til, at afleveringerne ikke har kunnet afsluttes. For to projekters vedkommende drejer det sig om Statens Arkivers mangel på magasinkapacitet i Vestdanmark. For de øvrige projekters vedkommende ligger årsagen hos de afleverende myndigheder. De uafsluttede projekter forventedes afsluttet i første kvartal af 2012. Statens Arkiver bemærker i rapporten, at den manglende afslutning til dels ”opvejes” af, at andre sager er afsluttet tidligere end forventet.

Rigsarkivaren har på mødet med udvalget nærmere oplyst, at blandt de uafsluttede projekter er:

- Århus Universitet. Der manglede alene arkivalier fra Det Humanistiske Fakultets sekretariat. Årsagen var forsinkelse hos myndigheden. Sagen blev afsluttet i februar 2012.
- Københavns Universitet. Der manglede aflevering af arkivalier fra Det Naturvidenskabelige Fakultet. Årsagen lå dels hos fakultetet, dels hos den eksterne leverandør, der bistod fakultetet med at gøre arkivalierne klar. Der blev rykket gentagne gange for aflevering og afholdt flere møder om sagen, der blev afsluttet i juni 2012. Der manglede endvidere aflevering af specialer fra Det Humanistiske Fakultet på grund af problemer med afgrænsning af og søgemidler til specialerne.
- Roskilde Universitet. Aflevering blev forsinket på grund af leverandørsvigt. Der blev rykket gentagne gange for aflevering og afholdt møde om sagen. Sagen blev afsluttet i februar 2012.
- Danmarks Tekniske Universitet, Forskningscenter Risø. Aflevering blev forsinket på grund af leverandørsvigt. Der blev rykket gentagne gange for aflevering og afholdt møde om sagen. Sagen blev afsluttet i august 2012.
- Retterne i Horsens, Kolding, Lyngby og Sønderborg. Forsinkelsen skyldtes først og fremmest retterne. Alle sager er nu afleveret.

Tilgængelighedsudvalget har taget oplysningerne om aflevering af papirarkivalier til efterretning.

1.2. Digital bevaring

1.2.1. Forvaltningens arkivdannelse

Det fremgår af rapporten, at den arkivdannelsen nu primært sker digitalt. Alle departementer og styrelser arkiverer deres sager digitalt. Det samme gælder alle regioner og de fleste kommuner. Hovedparten af de øvrige statslige institutioner er ligeledes gået over til digital arkivering. De væsentligste undtagelser er politimyndighederne og domstolene,

der endnu ikke arkiverer digitalt.

Digital arkivering omfatter både opbevaring af faktiske oplysninger i struktureret form – for eksempel forskellige registeroplysninger - og opbevaring af sagsrelaterede oplysninger i dokumentform i såkaldte esdh-systemer (elektronisk sags- og dokument håndtering).

Det er Statens Arkivers vurdering, at der er en langt højere risiko for, at digitalt skabte arkivalier går tabt end papirarkivalier. Det skyldes, at digitale arkivalier er truet af teknologisk forældelse, dels fordi platformene for digitale data og dokumenter på et tidspunkt ikke længere kan læses, dels fordi de formater, som oplysningerne er lagret i, på et tidspunkt også forældes. Det udgør en alvorlig fare for, at vigtige oplysninger går tabt for eftertiden. Det er derfor Statens Arkivers målsætning at sørge for, at bevaringsværdige data og dokumenter afleveres til et arkiv, inden de forældes, og at data og dokumenter afleveres efter en standard fastsat af Statens Arkiver, så det er muligt at overføre arkivalierne til tidssvarende datamedier og formater. Den gældende standard fremgår af bekendtgørelse nr. 1007 af 20. august 2010 om arkiveringsversioner.

1.2.2. Anmeldelse og tilsyn

Statens Arkiver oplyser i rapporten, at statslige myndigheder skal anmelde ibrugtagning af nye it-systemer til Statens Arkiver, og at der føres tilsyn med, at det også sker i praksis. Næste tilsyn forventedes iværksat i slutningen af 2012.

Regionerne og kommunerne skal derimod ikke anmelde deres it-systemer til Statens Arkiver, men der føres også med mellemrum tilsyn med deres arkivdannelse. Der blev senest ført tilsyn med kommunerne i 2010 og med regionerne i 2011.

Statens Arkivers tilsyn i 2011 var det første tilsyn med de regionale arkiver efter kommunalreformen i 2007.

1.2.3. Bevaring og kassation

Statens Arkiver beslutter på baggrund af de oplysninger, der modtages i forbindelse med anmeldelse af og tilsyn med it-systemer, fra hvilke systemer data og dokumenter skal bevares.

Statens Arkiver udsteder bevarings- eller kassationsbestemmelser for det enkelte it-system på det statslige område. For kommuner og regioner er der udstedt bekendtgørelser om bevaring og kassation med angivelse af, hvilke typer data og dokumenter, der skal bevares.

Statens Arkiver anfører i rapporten, at oplysninger i registre og fagsystemer som udgangspunkt skal bevares. For esdh-systemer blev alle dokumenter indtil 2011 ligeledes

som udgangspunkt bevaret. Af økonomiske grunde har Statens Arkiver dog åbnet op for, at myndighederne kan anmode om tilladelse til at kassere grupper af dokumenter.

Statens Arkiver tester, om arkiveringsversionen lever op til den vedtagne standard. De godkendte arkiveringsversioner lagres på tre forskellige steder og på to forskellige medier for at mindske risikoen for datatab. Samlingen overvåges løbende og konverteres til nye medier og formater, når forældelse indtræder. Den sidste konvertering fandt sted fra 2005 til 2008, hvor hele arkivsamlingen, der omfatter data fra starten af 1970'erne, blev bragt op til samme nutidige standard.

Statens arkiver oplyser i rapporten, at de hidtidige erfaringer tyder på, at der stadig bevares flere dokumenter i digital form, fordi omkostningerne ved langtidsbevaring af dokumenter i digital form er langt lavere end omkostningerne ved bevaring af papirarkivalier

Udvalgets kommunale repræsentant har om økonomien anført, at det endnu ikke har været langt billigere at arkivere digitalt på grund store udgifter til private leverandører i forbindelse med konverteringerne til et ensartet digitalt format, men besparelsen må antages, at komme efterhånden som konverteringerne bliver enkle og ukomplicerede.

1.2.4. Godkendelse

Statens Arkiver oplyser videre, at arkiverne foruden anmeldelse og tilsyn med de statslige myndigheders it-systemer godkender nye elektroniske journaler og nye esdh-systemer for at sikre, at data og dokumenter afleveres i det format, som kræves.

Statens Arkiver forventer, at proceduren med at godkende nye it-systemer fra 2012 udvides til at omfatte alle typer it-systemer fra statslige myndigheder.

Rigsarkivaren har på udvalgets spørgsmål oplyst, at godkendelsesproceduren konkret går ud på, at alle statslige myndigheder skal have godkendt systemer med dokumenter (esdh-systemer) inden ibrugtagning. I forbindelse med godkendelsen gennemgås systemet på følgende punkter:

- Om det teknisk set er muligt at trække data og dokumenter fra systemet til en arkiveringsversion.
- Om dokumenter i systemet lagres i formater som kan konverteres til arkivformatet
- Om den instruks for anvendelse af systemet, som myndigheden skal udarbejde, sikrer en velafgrænset arkivdannelse. Sagsdannelsen skal således enten være digital eller papirbaseret.
- Om instruksens sikrer, at der i systemet registreres de basale oplysninger om sager og dokumenter.

Anmeldelsespligten for esdh-systemer overholdes af så godt som alle statslige myndighe-

der. I øvrigt har Statens Arkiver konstateret, at der er opstået konkurrence på markedet for arkiveringsversioner. Myndighederne er ikke længere bundet til deres oprindelige systemleverandører.

1.2.5. Aflevering

Statens Arkiver udsender cirkulæreskrivelser til alle statslige myndigheder med planer for aflevering af data og dokumenter. Aflevering af arkiveringsversioner sker oftest i forbindelse med et periodeskift i de elektroniske journaler og ESDH-systemer, eller når data er ca. 5 år gamle, det vil sige væsentligt før papirarkivalier og væsentligt før den almindelige 20-årige tilgængelighedsfrist.

For kommuner og regioner gælder, at aflevering af data og dokumenter fra it-systemer, der indeholder personoplysninger, skal finde sted, inden data slettes. For data og dokumenter, som ikke indeholder personoplysninger, gælder, at oprettelse af arkiveringsversioner af data og dokumenter skal ske, inden data slettes, eller når it-systemet tages ud af brug. Aflevering kan enten ske til eget offentligt arkiv eller til Statens Arkiver.

Udvalget har spurgt rigsarkivaren om de arkivfaglige udfordringer på grund af de fremrykkede afleveringer: der skal på et tidligere tidspunkt end hidtil tages stilling til, hvilke arkivalier mv., der har historisk værdi eller administrativ eller retlig betydning. Rigsarkivaren har svaret, at det er Statens Arkivers erfaring, at det er vigtigere at have øje for sagsgrupper end for tidsperspektivet. Statens Arkiver modtager arkivalier inden for velkendte områder tidligere nu og har ikke konstateret særlige udfordringer i den forbindelse.

1.2.6. Tilgængelighed

Rigsarkivaren har på mødet med udvalget oplyst om ansøgninger om tilgængelighed til afleveret digitalt materiale, der er mellem 5 og 20 år gammelt, at de afleverede digitale arkivalier registreres og gøres tilgængelige i arkivdatabaseen "Daisy" - dog med forbehold for myndighedernes stillingtagen i sager, der behandles efter offentlighedsloven. Brugere kan benytte de oplysninger om arkivaliernes forvaltningsmæssige tilhørsforhold og funktion, som er tilvejebragt i forbindelse med afleveringen. Adgang til selve arkivalierne kræver i hvert enkelt tilfælde samtykke fra den afleverende myndighed, så længe de er yngre end 20 år.

Når en bruger har fået adgangstilladelse til en arkiveringsversion af data og eventuelt dokumenter fra et it-system er der tre muligheder for opslag. Ønsker brugeren en enkelt oplysning, foretager Statens Arkiver gratis det pågældende opslag. Brugeren kan mod betaling få udleveret en kopi af arkiveringsversionen. Statens Arkiver stiller et program til rådighed, der indlæser data i en database. Endelig kan brugeren på Statens Arkivers læsesale få adgang til arkiveringsversionen via "Sofia", der er Statens Arkivers program

for adgang til digitale arkivalier. I ”Sofia” er det muligt at se dokumentation af bl.a. it-systemets indhold og af den kontekst, som systemet har været benyttet i. Det er også muligt selv at foretage opslag ved hjælp af en prædefineret brugergrænseflade.

Statens Arkiver er i gang med at videreudvikle ”Sofia” til en web-version, så en bruger i løbet af de næste par år vil kunne søge i en sikker arkiveringsversion med adgang ved hjælp af NemID.

Ansøgninger om adgang til digitale arkivalier, der er afleveret inden udløbet af tilgængelighedsfristerne, sker til arkivmyndighederne. Den afleverende myndighed skal give samtykke efter offentlighedslovens regler. I øvrigt behandles ansøgningerne efter arkivlovens regler. Hvis ansøgningen vedrører digitalt skabte arkivalier, der er afleveret fra en myndighed inden for den offentlige forvaltning og indeholder oplysninger om enkeltpersoners rent private forhold, skal Datatilsynet give sit samtykke, a) hvis oplysningerne tidligere har været behandlet efter persondataloven eller b) oplysningerne stammer fra et edb-register, der har været ført for den offentlige forvaltning, jf. arkivlovens § 34.

Rigsarkivaren har generelt om proceduren ved tilgængeligheden til digitaliserede sager og om hjemmelen hertil forklaret, at sagsbehandlingen foregår på samme måde som hidtil, dvs. at oplysningernes karakter og formålet med benyttelsen vurderes samlet. Hvis der kan fastsættes vilkår for benyttelsen, der fuldt ud tilgodeser hensynet til databeskyttelse som beskrevet i arkivbekendtgørelsens § 8, vil der som udgangspunkt blive meddelt tilladelse til benyttelse. Hvor det måtte dreje sig om adgang til data om enkeltpersoners rent private forhold, forelægges adgangsspørgsmålet for Datatilsynet eller for Domstolsstyrelsen, hvis det drejer sig om data fra retterne. Gives der samtykke herfra, imødekommes ansøgningen. Vurderer Statens Arkiver, at følsomheden af data kræver vilkår, der ikke tillader forfølgelse af det angivne formål, afslås ansøgningen med angivelse af anken mulighed mv.

Digitale arkivalier kan enten læses på Statens Arkivers læsesale ved hjælp af ”Sofia” eller i en kopiversion på brugerens egen pc.

Tilgængelighedsudvalget anerkender Statens Arkivers indsats i forhold til at sikre myndighedernes aflevering af digitale arkivalier og tilgængeligheden af disse arkivalier.

2. Uhjemlede kassationer

Arkivlovens § 8 pålægger myndighederne at varetage arkivmæssige hensyn, herunder betryggende opbevaring af myndighedernes arkivmateriale. Det er således myndighedernes ansvar at sikre deres arkivalier mod enhver form for overlast. Myndighederne må ikke uden hjemmel kassere arkivalier. Arkivalier på elektroniske medier skal lagres, så de kan afleveres til offentlige arkiver.

Statens Arkiver har i den seneste rapport redegjort for en række tilfælde, hvor myndigheder har kasseret arkivalier uden hjemmel i lov eller bestemmelser udstedt i medfør af lov. I tilfælde af væsentlig tilsidesættelse af arkivmæssige hensyn indberetter Statens Arkiver regelbruddet til vedkommende overordnede myndighed eller tilsynsmyndighed eller, når det drejer sig om et ministerium, til kulturministeren, jf. bekendtgørelse nr. 591 af 26. juni 2003 om offentlige arkivalier og om offentlige arkivers virksomhed § 3, stk. 5.

Det drejer sig om følgende tilfælde i 2011:

Statsadvokaturerne i København, Journalsager fra 2007-2009 samt andre arkivalier fra ca. 1920-1995.

De tre østdanske statsadvokaturer, som har fælles arkivlokale i København, meddelte den 25. juli 2011, at de efter skybruddet den 2. juli havde destrueret ca. 175-200 arkivæsker. Kassationen skete efter aftale med vicestatsadvokaten, men uden tilladelse fra Statens Arkiver. Den uhjemlede kassation omfattede et stort antal journalsager fra 2007-2009 samt en række navnekartoteker, visdomskartoteker, journaler og samlinger af journalkort m.v. fra ca. 1920-1995.

Indberetning sendt d. 29. november 2011, journalnummer 2011-028001.

Landskatteretten, offentliggjorte afgørelser for perioden 1992-1999.

Ved skybruddet den 2. juli 2011 blev hovedparten af de offentliggjorte afgørelser for perioden 1992-1999 udsat for vandskade, hvorfor Landskatteretten kasserede dem. Afgørelserne skulle have været bevaret jf. Statens Arkivers bestemmelse af 19. juni 2000, som Landskatteretten var bekendt med.

Indberetning sendt 29. november 2011, journalnummer 2011-024560.

Syddansk Universitet, Statens Institut for Folkesundhed, korrespondance 1964-1966, dele af artikler og foredrag 1972-1980.

Statens Institut for Folkesundhed oplyste, at der ved skybruddet den 2. juli trængte kloakvand ind i det kælderlokale, som anvendes som arkivlokale. Vandskaden blev anmeldt til Statens Arkiver den 15. juli 2011. På det tidspunkt var kassation af arkivalierne gennemført, selvom de var omfattet af afleveringsbestemmelse fra Statens Arkiver. Statens Institut for Folkesundhed burde i stedet straks have indberettet skaden til Statens Arkiver, så der kunne gives anvisning på udbedring af skaderne. Indberetning sendt d. 29. november 2011, journalnummer 2011-024254.

Pensionsstyrelsen, nævnssager, sager om polsk arbejdskraft og om førtidspension 1992-2006.

Ved skybruddet den 2. juli 2011 blev Pensionsstyrelsens kælder oversvømmet. Da medarbejderne mødte den efterfølgende mandag, fandt de 20 flyttekasser med arkivalier fra perioden 1992-2006 oversvømmet af kloakvand og kasserede dem. Pensionsstyrelsen indberettede først kassationen den 28. juli 2011. Pensionsstyrelsen burde straks have indberettet skaderne til Statens Arkiver, så der kunne gives anvisning på udbedring af ska-

derne i stedet for kassation. Indberetning sendt d. 29. november 2011, journalnummer 2011-025767.

Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen, Principssager fra Forbrugerstyrelsen 1991-2000. Statens Arkiver blev ved afleveringen af Forbrugerstyrelsens journalperioder 1991-1996 og 1996-2000 opmærksom på, at en stor del af styrelsens principssager manglede. Styrelsen har forklaret, at bevarings- og kassationsbestemmelser for en stor del sagerne var blevet fortolket fejlagtigt, så lister over principssager i journalgrupperne, som var bestemt til bevaring, i stedet var blevet kasseret. Sagerne var umiddelbart derefter sendt til forbrænding. Det var således ikke muligt at genoprette skaden. Den uhjemlede kassation omfattede 258 sager for perioden 1991-1996 og 64 sager for perioden 1996-2000. Indberetning sendt d. 26. september 2011, journalnummer 2011-022646.

De af Statens Arkivers indberettede sager giver ikke udvalget anledning til yderligere bemærkninger

3. Fastsættelse af længere tilgængelighedsfrister efter arkivlovens § 27.

Forlængelsen af den almindelige tilgængelighedsfrist på 20 år medfører, at de pågældende arkivalier indtil fristens udløb kun er tilgængelige med samtykke fra den pågældende myndighed, jf. arkivlovens § 33, nr. 1, jf. § 22.

Statens Arkiver oplyser, at der ikke i 2011 er truffet afgørelse om fastsættelse af længere tilgængelighedsfrist end 20 år efter arkivlovens § 27.

Rigsarkivet oplyser, at der for tiden foregår drøftelser med Politiets Efterretningstjeneste om fastsættelse af en længere tilgængelighedsfrist for så vidt angår arkivalier, der er afleveret. Sagen er endnu ikke afsluttet.

4. Praksis vedrørende dispensationer.

4.1. Sagsbehandlingstider i Statens Arkiver og hos myndigheder

Statens Arkiver oplyser i lighed med tidligere, at sagsbehandlingstider og eventuelle overskridelser heraf udregnes i det elektroniske journalsystem. Sagerne opdeles i følgende tre kategorier: 1) sager, hvori rigsarkivaren eller den, han har bemyndiget hertil, træffer afgørelsen uden ekstern høring, 2) sager, hvor imødekomme af en ansøgning afhænger af samtykke fra den afleverende myndighed eller ressortmyndigheden, og 3) henvendelser, der ikke har givet anledning til afgørelse om tilgængelighed, for eksempel fordi materialet er umiddelbart tilgængeligt, eller fordi materialet ikke er afleveret til Statens Arkiver eller ikke eksisterer.

Arkivlovens § 36 fastsætter en svarfrist på højst 15 dage for ansøgninger eller henvend-

delser om benyttelse af ikke umiddelbart tilgængeligt arkivmateriale. Sagsbehandlingsfristerne er yderligere indskærpet i rigsarkivarens instruks om behandling af tilgængelighedssager, kapitel X, afsnit A, hvori det hedder:

”A. Svarfrister

1. Ansøgeren skal efter arkivlovens § 36 have svar inden 15 dage. Denne frist skal ubetinget overholdes.
2. Fristen regnes fra ansøgningens modtagelse til afsendelse af svar, således at alle kalenderdage regnes med, herunder modtagelsesdagen. Svar skal altså afgå fra Statens Arkiver senest den 15. dag.
3. Svarfristen gælder også i de tilfælde, hvor der ikke foreligger en afgørelse. I så fald skal Statens Arkiver efter arkivlovens § 36 oplyse om grunden hertil, herunder om hvornår svaret kan ventes.
4. Hvis rigsarkivaren eller den, han bemyndiger hertil, træffer afgørelse, vil grunden til senere besvarelse, normalt være, at afgørelsen kræver meget omfattende undersøgelser, eller at der er opstået en så alvorlig tvivl, at sagen er forelagt rigsarkivaren eller afleverende myndighed.
5. Skal der høres om samtykke, skal skrivelse til afleverende myndighed afgå snarest og senest den 15. dag fra og med modtagelse af ansøgningen.
6. Ansøgeren orienteres med kopi af høringsskrivelse. I orienteringen anføres, at svar først kan ventes, når afleverende myndighed har taget stilling til samtykke.
7. I høringsskrivelse mindes afleverende myndighed om, at fristen for svar på samtykke efter arkivloven er 30 dage.
8. Har Statens Arkiver ikke modtaget svar på høring om samtykke inden 30 dage, rykkes afleverende myndighed snarest, dog senest inden 10 dage.”

Det fremgår endvidere, at sagsbehandlingstiderne for de tre forskellige kategorier kun i få tilfælde er overskredet ved landsarkiverne for Fyn, Nørrejylland og Sønderjylland, mens overskridelserne omvendt har været betydelige for afgørelser truffet henholdsvis af Landsarkivet for Sjælland og Rigsarkivet.

Den gennemsnitlige sagsbehandlingstid for adgangssager, der afgøres af Statens Arkiver alene, var i 2011 10,34 dage mod 8,7 dage 2010. Svarfristen på 15 dage blev overskredet i 342 ud af 2.901 sager eller i ca. 12 % af tilfældene mod 164 ud af 2751 sager i 2010 eller i ca. 6 % af tilfældene. Af de 342 sager hidrørte 202 fra Landsarkivet for Sjælland og 133 fra Rigsarkivet.

For så vidt angår sager, der har krævet samtykke fra andre myndigheder, var den gennemsnitlige sagsbehandlingstid for Statens Arkiver og myndighederne tilsammen 34,18 dage svarende til en gennemsnitlig overskridelse af svarfristen i ca. 25 % af sagerne mod ca. 20 dage i 2010 eller en gennemsnitlig overskridelse af svarfristen på ca. 11 %. Langt hovedparten af disse sager – 29 ud af 51 - er behandlet ved Rigsarkivet med en gennemsnitlig sagsbehandlingstid på ca. 23 dage. Ved Landsarkivet for Sjælland blev 8 sager behandlet med en gennemsnitlig sagsbehandlingstid på ca. 117 dage.

Der er noteret tre fristoverskridelser for Rigsarkivet. Rigsarkivaren har oplyst, at to af de tre sager vedrører nyligt afleverede arkivalier fra Politiets Efterretningstjeneste.

Der er noteret otte fristoverskridelser for Landsarkivet for Sjælland ud af 8 sager. Statens Arkiver oplyser i rapporten, at overskridelserne skyldes overvejelser hos ressortmyndig-

heden om tilgængeligheden til nogle meget omfangsrige straffesager.

Rigsarkivaren har på et møde i udvalget oplyst, at overskridelserne kun i få tilfælde var på mere end 10 dage. Længere overskridelser er dog registreret ved høring hos Færøernes Kommando, Forsvarskommandoen, Statsministeriet og Politiets Efterretningstjeneste. De længste overskridelser på op mod 1 år og derover skal findes hos Statsministeriet og efterretningstjenesten.

For så vidt angår sager, der rejses som tilgængelighedssager, men som ikke fører til behandling af et konkret adgangsspørgsmål, var Statens Arkivers sagsbehandlingstid i gennemsnit ca. 15 dage i 2011 mod ca. 11 dage i 2010. Overskridelse af fristen på 15 dage forekom i 259 ud af 1.848 sager eller i ca. 14 % af sagerne mod 104 af 1476 sager i 2010 (ca. 7 %).

Statens Arkiver oplyser endvidere, at den væsentlige stigning i sagsbehandlingstiderne for henholdsvis Landsarkivet for Sjælland og Rigsarkivet i forhold til det foregående år er uacceptabel, og forklarer til dels stigningen med sammenlægningen af de to institutioner, der har medført organisationsændringer, omrokering af personale, flytning af arkiver m.v. Sagsbehandlingstiderne vil blive overvåget i 2012.

Rigsarkivaren har på mødet med udvalget nærmere redegjort for de omstændigheder i forbindelse med sammenlægningen, der har påvirket sagsbehandlingen, og hvad der efterfølgende er gjort for at rette op på det. Det var på tidspunktet for mødet (oktober 2012) rigsarkivarens indtryk, at ”begyndervanskelighederne” var overstået, og at sagsbehandlingstiderne, der blev fulgt uge for uge, igen var tilfredsstillende.

Oplysningerne om Statens Arkivers sagsbehandlingstider giver ikke udvalget anledning til bemærkninger under hensyn til oplysningerne om sammenlægningen mellem Landsarkivet for Sjælland og Rigsarkivet. Udvalget finder derimod Statsministeriets og Politiets Efterretningstjenestes fortsatte fristoverskridelser beklagelige.

4.2. Tilladelser og afslag.

Statens Arkiver oplyser i rapporten, at alle enheder i Statens Arkiver i rapportåret har ført statistik over modtagne ansøgninger og disses behandling i 2011 på samme måde som tidligere år. I rigsarkivarens instruks om behandling af tilgængelighedssager, kapitel X, afsnit C, hedder det om indberetning af oplysninger:

”1. Efter arkivlovens § 39, stk. 3, skal rigsarkivaren hvert år til kulturministeren afgive rapport om tilgængelighed.

2. Med henblik på udarbejdelse af denne rapport afgiver alle enheder senest 14 dage efter udløbet af hvert kvartal oplysning om behandling og afgørelse af ansøgninger efter arkivlovens § 31 efter de tidligere herom udstedte bestemmelser, dog således at indberetningerne nu følger kalenderens kvartaler.

3. Afslag indberettes løbende til rigsarkivaren med kopi af sagens vigtigste dokumenter (ansøgning, svar på Samtykkehøring og brev til ansøger).”

Statens Arkiver afgjorde i 2011 i alt 3.788 sager mod 2.699 sager i 2010. Afgørelserne fordelte sig på 3757 tilladelser og 31 afslag mod 2660 tilladelser og 39 afslag i 2010 og omfatter både offentlige og private arkiver.

Statens Arkiver oplyser, at faldet i antallet af afslag ikke skyldes en mere liberal praksis end de foregående år. Den lavere afslagsprocent må antages at skyldes flere anmodninger om adgang til oplysninger om folketællinger, der ikke giver anledning til afslag, og en faldende interesse for oplysninger om den kolde krig, der har givet anledning til forholdsvis mange afslag.

Statens Arkiver har i sin rapport i lighed med tidligere udarbejdet en statistik over særligt udvalgte grupper af ikke umiddelbart tilgængeligt materiale.

Statens Arkiver behandlede i alt 75 sager om arkivadgang, der drejede sig om offentlige arkivalier, yngre end 20 år. 72 ansøgninger blev imødekommet og 3 afslået. I 2010 behandlede 22 sager, hvoraf 21 ansøgninger blev imødekommet og 1 afslået.

Der blev behandlet i alt 29 ansøgninger om adgang til arkivenheder, der indeholder sager inden for strafferetsplejen, som er over 20, men under 50 år gamle. 25 ansøgninger blev imødekommet og 4 afslået. I 2010 blev behandlet i alt 41 ansøgninger, hvoraf 34 ansøgninger blev imødekommet og 7 afslået.

I gruppen af ansøgninger efter arkivlovens § 23 om tilgængelighed til sager om enkeltpersoners private og økonomiske forhold, der er yngre end 75 år, blev der meddelt 3.325 dispensationer, mens 13 ansøgninger blev afslået. I 2010 meddeltes der 1999 dispensationer, mens 21 ansøgninger blev afslået. En stor del af dispensations-ansøgningerne i denne kategori vedrører borgere, der søger adgang til sager om egne forhold.

I gruppen af ansøgninger efter arkivlovens § 27 (statens sikkerhed) om tilgængelighed til materiale, der er fristforlænget i op til 60 år, og hvor rigsarkivaren meddeler tilladelse på betingelse af den afleverende myndigheds samtykke blev der ud af 33 ansøgninger meddelt 28 tilladelser og 5 afslag mens der i 2010 ud af 39 ansøgninger blev meddelt 32 tilladelser og 7 afslag.

Fra statistikken kan endelig fremhæves, at der vedrørende ikke umiddelbart tilgængelige private arkiver blev meddelt 209 tilladelser og 6 afslag.

Hverken afslagsprocenten eller de statistiske oplysninger i øvrigt giver udvalget anledning til særlige bemærkninger. Det er positivt - uanset årsagen - at afslagsprocenten således er den laveste siden 2001.

4.3. Afslag, partshøring og remonstration

Ifølge Statens Arkiver er alle afslag givet med anvisning af ankemulighed, bortset fra visse private arkivalier, hvor dispensation efter de derom fastsatte bestemmelser ikke kan meddeles før et senere tidspunkt. Gives afslaget af et landsarkiv, kan dette indbringes for rigsarkivaren.

I tilfælde hvor den afleverende myndigheds samtykke er påkrævet før adgang, men dette ikke har kunnet opnås, har Statens Arkiver foretaget partshøring med en 30-dages frist til at fremkomme med nye oplysninger. Hvis ansøgeren har svaret, er partens udtalelse forelagt myndigheden til genovervejelse. Hvis ansøgeren ikke har svaret, er der meddelt endeligt afslag.

Rigsarkivaren har på mødet med udvalget oplyst, at der i 2011 blev omgjort en enkelt sag efter en revurdering. Sagen er nævnt som den første sag i bilag 3 til rapporten A (RA 2010-028215). I 2010 blev der ikke omgjort nogen afgørelse som følge af anke eller remonstration.

Rigsarkivaren har tidligere over for udvalget oplyst, at afslagene tæller fuldt med i statistikken, også selvom nogle alene er delvise afslag på ansøgninger, der i øvrigt kan imødekommes, og i så fald tillige tæller som en tilladelse.

4.4. Enkeltsager om dispensation

Blandt de i Statens Arkivers seneste rapport omtalte enkeltsager, hvor der er meddelt afslag på tilgængelighed, har udvalget anmodet om yderligere oplysninger om følgende sager:

Under gruppen af sager vedrørende afslag på arkivenheder, der er yngre end 20 år, er omtalt sagerne 1)A (RA 2010-028215) og 2-3)A (RA 2010-028217). Sagerne drejede sig om adgang til digitale arkiver med personfølsomme og andre fortrolige oplysninger i personalesager fra Danmarks Jordbrugsforskning fra 1998-2003 og fra Transportministeriet fra 1998-2004. Formålet med ansøgningerne var at få generelle oplysninger om antallet af akter og karakteren af de registrerede oplysninger i sagerne. I det ene tilfælde gav den afleverende myndighed efter forhandling samtykke til adgang til personalesagerne under hensyn til det konkrete formål, selvom det var myndighedens opfattelse, at der ikke burde gives adgang til personalesager. I det andet tilfælde fastholdt den afleverende myndighed, at der ikke kunne gives samtykke, hvorefter Rigsarkivet afslog ansøgningen.

Udvalget har på den baggrund spurgt rigsarkivaren om forholdet i praksis mellem anvendelse af offentlighedsloven og arkivloven, ved ansøgning om adgang til arkivmateriale, der endnu ikke er 20 år gammelt.

Rigsarkivaren har hertil oplyst, at anmodninger om aktindsigt efter offentlighedsloven i dokumenter mv., som er afleveret til Statens Arkiver, behandles og afgøres af den myndighed, der har afleveret arkivalierne. En væsentlig forskel på aktindsigt efter offentlighedsloven og arkivadgang er, at der i forbindelse med aktindsigt efter offentlighedsloven ikke kan fastsættes særlige, konkrete vilkår for udnyttelsen af de oplysninger, der gives adgang til.

Rigsarkivaren har bekræftet, at sagerne 17 C (RA 2011-000280) og sag 19 C (RA 2011-000314) begge af 21. marts 2011, hvor der blev givet afslag, jf. arkivlovens § 27, drejede sig identiske anmodninger fra en journalist og en historiker, der ønskede at skrive en bog sammen.

Under gruppen af sager inden for strafferetsplejen med afslag i medfør af arkivlovens § 24 er omtalt sag 24) E (LAO 2011-014642 af 12. juli 2011), hvor der anføres to begrundelser - at en fornyet efterforskning havde fundet sted inden for de sidste par år, og hensynet til privatlivets fred.

Rigsarkivaren har herom oplyst, at den væsentligste begrundelse for afslaget var de efterforskningsmæssige hensyn.

Udvalget har taget oplysningerne om afslag på enkeltsager til efterretning.

5. Særlige områder

I folketingsåret 2011 besvarede kulturministeren to spørgsmål således:

”5. maj 2011

Folketingets Kulturudvalg har den 14. april 2011, efter ønske fra Helge Adam Møller(KF), stillet mig følgende spørgsmål, nr. 125 (Alm. del), som jeg hermed skal besvare.

Spørgsmål:

I forbindelse med Erik Oluf Otto Galvits bog ”Inger min mor” med undertitlen ”Tyskertøs eller forbudt kærlighed” har forfatteren anført, at hverken han eller andre, der klart har overtrådt den underskrevne tavshedserklæring fra Statens Arkiver i forbindelse med dispensation for adgang til dokumenter i faderskabssager og dermed begået lovovertrædelse, har fået reaktioner fra offentlige myndigheder på trods af, at de har stået offentligt frem om dette. Vil ministeren på den baggrund overveje at fjerne, ændre eller justere de nævnte tavshedserklæringer i forbindelse med adgang via dispensation til dokumenter fra faderskabssager, således at der bliver overensstemmelse mellem den praksis man tilsyneladende har anlagt, og det der står i erklæringen?

Svar:

Statens Arkiver er efter anmodning fremkommet med en udtalelse om spørgsmålet, som jeg skal henholde mig til:

”Sager, der omhandler faderskab til uden for ægteskab fødte børn, og måske særligt sådanne, hvor faderskabet ikke er vedgået eller fastslået ved dom, indeholder i sagens natur oplysninger om enkeltpersoners private forhold, og er dermed omfattet af arkivlovens § 23, stk. 1, som fastsætter en 75 års tilgængeligheds-

frist for sådanne oplysninger. I forbindelse med imødekommenhed af en ansøgning om dispensation fra tilgængelighedsfristen efter arkivlovens § 23, stk. 1, fastsættes i langt hovedparten af sagerne en række vilkår. Vilkårene drejer sig typisk om, at oplysninger om enkeltpersoners private, herunder økonomiske, forhold må ikke viderebringes, og at der ikke må rettes henvendelse til personer, der er nævnt i det materiale, der gives adgang til, eller til disses pårørende jf. arkivlovens § 41, stk. 4.

Sådan vilkår er hidtil blevet fastsat i alle tilfælde, hvor der er givet adgang til ikke umiddelbart tilgængelige arkivalier vedrørende fastlæggelse af faderskab til uden for ægteskab fødte børn, uanset om den adgangssøgende har været part i sagen eller ej. Statens Arkiver fører ikke et aktivt tilsyn med, om de fastsatte vilkår overholdes. Bliver Statens Arkiver gjort opmærksom på, at de vilkår, der er fastsat i forbindelse med en tilladelse, er tilsidesat, foretager Statens Arkiver en konkret vurdering af sagens karakter, herunder om der skal indgives politianmeldelse. Den krænkede har også selv mulighed for at indgive politianmeldelse. Formålet med at fastsætte vilkår for dispensationerne er at sikre, at privatlivets fred ikke krænkes hos personer, der er nævnt i de arkivalier, der gives adgang til, eller hos disses pårørende.

Statens Arkiver finder det af største væsentlighed fortsat at stille vilkår for dispensationer i faderskabssager for at varetage dette hensyn. Hvis Statens Arkiver får mistanke om, at formålet med ansøgning om adgang til en faderskabssag er at opsøge eventuelle biologiske slægtinge, hvis eksistens eller identitet måtte konstateres ved benyttelsen af ikke umiddelbart tilgængelige arkivalier, vil Statens Arkiver afslå ansøgningen og i stedet henvise til, at parter i en sag har mulighed for at søge aktindsigt efter retsplejelovens bestemmelser herom. Denne indsigt vil ikke være betinget af vilkår”.

22. november 2011

Folketingsmedlem Michael Aastrup (V) har den 10. november 2011 stillet mig følgende spørgsmål, nr. S 653, som jeg hermed skal besvare.

Spørgsmål:

Finder ministeren det rimeligt, at private organisationer overdrager materialer/samlinger til offentligt støttede arkiver, og lader dem afholde udgifter til opbevaring, vedligeholdelse etc., men samtidig forbyder at offentligheden får adgang til deres materialer/samlinger?

Svar:

Jeg har til brug for besvarelsen indhentet en udtalelse fra Statens Arkiver.

”Indledende bemærkes, at arkivlovens bestemmelser gælder for al virksomhed, der udøves af den offentlige forvaltning og domstolene, jf. arkivlovens § 1, stk. 1. Loven gælder endvidere for offentlige arkivers virksomhed med hensyn til private arkivalier, jf. § 1, stk. 5. De offentlige arkiver, der omtales i § 1, stk. 5, er Statens Arkiver samt kommunale eller regionale arkivinstitutioner, dvs. arkivinstitutioner oprettet af kommuner eller regioner, jf. arkivlovens § 7, stk. 1. Arkivloven gælder derimod ikke for private arkivalier, der er afleveret til offentlige eller private institutioner, som ikke er offentlige arkiver, herunder f.eks. Det Kongelige Bibliotek, Arktisk Institut m.fl.

Aflevering af private arkivalier til offentlige eller offentligt støttede institutioner sker fra den private person eller organisation som en helt frivillig handling. Der findes ingen forpligtelser for private personer eller institutioner til at bevare, endsige aflevere, deres arkivalier af hensyn til fremtidig forskning eller almenkulturelle formål. Arkivskaberen eller-ejeren kan således frit vælge, om aflevering i givet fald skal finde sted til et offentligt arkiv eller til en anden institution. Ligeledes kan den modtagende institution afgøre, hvorvidt den ønsker at modtage de pågældende arkivalier. På den baggrund finder Statens Arkiver det rimeligt, at den private afleverende part har mulighed for at fastsætte vilkår om, hvornår de afleverede arkivalier bliver umiddelbart tilgængelige for offentligheden.

For de offentlige arkivers vedkommende er det i arkivlovens § 46, stk. 1, fastsat, at ”ved aflevering af pri-

vate arkivalier træffes der aftale mellem det modtagende arkiv om tilgængelighed". Af arkivlovens § 46, stk. 4 fremgår, at "afleverede private arkivalier omfattes ikke af andre bestemmelser om offentlighedens adgang til aktindsigt end den aftale, der er nævnt i stk. 1." Disse bestemmelser er også udtryk for den betydning, man fra de offentlige arkivers side må tillægge bevaringen af sådanne private arkivalier, der udgør et betydningsfuldt kildemateriale til det danske samfund og dets udvikling

De aftaler om tilgængelighed, der omtales i de ovennævnte bestemmelser, vil i sagens natur indbefatte en bestemmelse om, hvornår arkivalierne bliver umiddelbart tilgængelige. Ved fastsættelsen af tilgængelighedsfrister vil der som udgangspunkt gøre sig de samme hensyn gældende, som når det drejer sig om offentlige arkivalier. Der kan f.eks. være tale om hensyn til beskyttelse af privatlivets fred hos de personer, om hvem en privat persons, forenings eller virksomheds arkiv måtte rumme oplysninger. I så tilfælde må det findes rimeligt, at der ikke fastsættes en kortere tilgængelighedsfrist end den, der i givet fald ville være gældende for tilsvarende oplysninger i offentlige arkivalier.

For private personer, institutioner mv. kan der i visse tilfælde være anledning til at fastsætte længere tilgængelighedsfrister end dem, der fremgår af arkivlovens bestemmelse om tilgængeligheden til offentlige arkivalier. Det vil, ligesom i øvrigt når talen er om fastsættelse af særlige, længere tilgængelighedsfrister end 20 år for så vidt angår offentlige arkivalier, jf. arkivlovens § 27, stk. 1, afhænge af en konkret bedømmelse. Statens Arkiver bemærker, at ønsker en privat afleverende part fastsat en under hensyn til oplysningernes karakter åbenbart urimelig lang tilgængelighedsfrist, vil man i tilfælde af, at et sådant ønske fastholdes, afslå at modtage de pågældende arkivalier

Er de pågældende private arkivalier modtaget af et arkiv, og er der i forbindelse med modtagelsen indgået en aftale, der fastsætter en bestemt tilgængelighedsfrist, samt at dispensationer fra tilgængelighedsfristen afgøres af den afleverende part eller dennes repræsentant, vil en sådan aftale naturligvis skulle overholdes af det pågældende arkiv.

Den ordning, der for de offentlige arkivers vedkommende er fastsat ved den sidste ændring af arkivloven, må betegnes som absolut rimelig

En række afleverende parter har overladt til rigsarkivaren på deres vegne at træffe afgørelse om dispensation fra de tilgængelighedsfrister, der er fastsat for de pågældende private arkivalier, som er afleveret til Statens Arkiver. Er der ikke truffet nogen aftale, er det ligeledes rigsarkivaren, der træffer afgørelse med hensyn til private arkivalier i Statens Arkiver. Det bemærkes imidlertid for så vidt angår private arkivalier, der er afleveret til Statens Arkiver, kan rigsarkivaren ikke omgøre en afslag på dispensation, der træffes af en afleverende part, som har forbeholdt sig dispensationsretten, ligesom rigsarkivaren heller ikke kan træffe afgørelser for adgangen til private arkivalier, der er afleveret til andre end Statens Arkiver. I den forbindelse bemærkes, at tilladelse til at benytte private eller offentlige arkivalier før tilgængelighedsfristernes udløb ikke er en ret. Der er i sagens natur tale om dispensation, der som hovedregel gives, hvis de hensyn, der måtte betinge en særlig tilgængelighedsfrist, stadig kan varetages.

En række offentlige og private institutioner, herunder institutioner, der modtager støtte fra det offentlige, udfører opgaver på privatarkivområdet. Dette arbejde koordineres til dels gennem Privatarkivudvalget, hvor spørgsmål af principiel karakter vedrørende indsamling, bevaring og tilgængeliggørelse af private arkivalier, der er afleveret til offentlige eller private samlinger, drøftes."

Jeg henholder mig til udtalelsen fra Statens Arkiver."

Statens Arkivers udtalelse og ministerens svar giver ikke udvalget anledning til bemærkninger.

For så vidt angår bevaring og kassation af forsvarrets arkivalier fra den Kolde Krig, der behandles i et udvalg under Forsvarsministeriet, og som er omtalt i udvalgets forrige beretninger, har Rigsarkivaren oplyst, at der efter de for Statens Arkiver foreliggende oplysninger nu foreligger et forslag, som p.t. drøftes internt i Forsvarskommandoen.

B. DE KOMMUNALE ARKIVER.

Det fremgår, at Statens Arkiver i 2011 i lighed med tidligere år udsendte et spørgeskema til samtlige 98 kommuner, der blev bedt om at indberette antallet og udfaldet af ansøgninger om benyttelse af ikke umiddelbart tilgængelige offentlige arkivalier efter arkivlovens bestemmelser.

Det fremgår af undersøgelsen, at 68 kommuner har besvaret spørgeskemaet. Heraf har 28 kommuner angivet at have modtaget i alt 393 henvendelser om adgang til ikke umiddelbart tilgængeligt materiale. Heraf endte 370 ansøgninger med adgang og 23 med afslag. Til sammenligning modtog de kommunale arkiver 622 ansøgninger i 2010, hvoraf 611 endte med adgang og 11 med afslag. Med hensyn til sagsbehandlingstiden har kommunerne og de kommunale arkivinstitutioner oplyst, at alle ansøgninger er behandlet inden for 15 dages fristen og i de fleste tilfælde inden for ganske få dage.

En række kommuner – herunder kommuner med stadsarkiv og professionelt personale – har ikke besvaret spørgeskemaet fra rigsarkivaren. Rigsarkivaren har i den forbindelse oplyst, at han ikke har egentlige reaktionsmuligheder over for disse kommuner, men at kommuner, der ikke udfylder skemaet for rapportåret 2012 vil blive rykket, indtil de svarer.

Københavns Kommune oplyste følgende i forbindelse spørgeskemaet følgende om en række af de afslag, der fremgik af kommunens besvarelse:

”I efteråret 2010 måtte Stadsarkivet fraflytte et magasin, hvor vi opbevarede 11.000 hyldemeter arkivalier. I forventning om, at der ville blive tale om en midlertidig løsning, valgte kommunen at lade arkivalierne deponere hos et flyttefirma. Den valgte løsning indebærer, at der ikke kan ekspederes i arkivalierne. Pr. 7/5 2012 har Stadsarkivet derfor afvist 1670 anmodninger om adgang til de deponerede arkivalier, heraf 941 i 2011, hvoraf de 14 havde søgt om dispensation”.

Efter at have modtaget to henvendelser om, at det siden juni 2011 ikke har været muligt at få adgang til sygehusjournaler arkiveret i Københavns Stadsarkiv anmodede Statens Arkiver den 21. maj 2012 Københavns Kommune om en redegørelse. Kommunen udtalte herefter den 25. juni 2012 blandt andet:

”...

På vegne af Københavns Kommune kan det indledningsvist bekræftes og beklages, at dele af Stadsarkivets arkivalier for tiden ikke er tilgængelige for borgerne.

Der er kommet 11 egentlige klager til forvaltningen/borgmesteren fordelt med 1 i 2010, 3 i 2011 og foreløbig 7 i 2012.

Stadsarkivet har store pladsproblemer med hensyn til opbevaring af papirarkivalier, hvilket betyder, at arkivet har arkivalier på flere forskellige adresser i byen. På baggrund af at et af lejemålene... blev opsagt i 2010 har en større mængde papirarkivalier siden september 2010 været pakket ned, således at arkivalierne ikke er tilgængelige. Kultur- og Fritidsudvalget traf beslutningen herom den 10. juni 2010 som en midlertidig løsning.

Kultur- og Fritidsudvalget har i forbindelse med budgetforhandlingerne for både 2010 og 2011 arbejdet for, at der afsættes midler til enten opførelse eller køb af et nyt samlet Stadsarkiv. Der blev imidlertid hverken afsat penge til dette formål på Københavns Kommunes budget for 2010 eller for 2011.

...

Det er således ikke muligt at angive en dato for, hvornår de nedpakkede arkivalier igen vil være tilgængelige. Københavns Kommune beklager de gener, det medfører.”

Udvalget finder, at situationen i Københavns Kommune er stærkt beklagelig og i strid med kommunens forpligtelse til at sikre, at arkivalierne er tilgængelige.

III. SAMMENFATNING

Enkelte afleveringer af papirarkivalier (fra nogle universiteter og byretter) er blevet forsinket i 2011 på grund af myndighederne og/eller deres leverandører, men der er ikke tale om væsentlige forsinkelser, og alle afleveringerne er efter det oplyste gennemført i løbet af 2012.

Den offentlige arkivdannelse sker nu primært digitalt, og de digitale arkivalier afleveres typisk væsentligt før den almindelige tilgængelighedsfrist på 20 år. De digitale arkivalier afleveres væsentligt tidligere end papirarkivalierne og gøres tilgængelige i en arkivdatabase. Adgang til selve de digitale arkivalier før 20 års fristen kræver samtykke fra myndigheden efter reglerne i offentlighedsloven. Rapportens bilag med register over afslag mv. rummer eksempler på både afslag og tilladelser fra myndighederne til adgang til digitale arkivalier fra 1998-2004.

Udvalget anerkender Statens Arkivers indsats på dette område.

Rigsarkivaren har indberettet fem uhjemlede kassationer i 2011. I fire af tilfældene havde myndighederne kasseret arkivalier beskadiget i forbindelse med skybruddet den 2. juni 2011 uden forudgående tilladelse fra Statens Arkiver, og i det sidste tilfælde havde myndigheden fejlfortolket de pågældende bevarings- og kassationsbestemmelserne.

De indberettede uhjemlede kassationer har ikke givet udvalget anledning til bemærkninger.

Der er ikke i 2011 fastsat længere tilgængelighedsfrister i medfør af arkivlovens § 27.

Sagsbehandlingstiderne for Landsarkivet for Sjælland og Rigsarkivet har ikke været tilfredsstillende, men Rigsarkivaren har oplyst, at der har været tale om midlertidige problemer i forbindelse med sammenlægningen af de to arkiver, og at sagsbehandlingstiderne overvåges og nu igen er tilfredsstillende. Statens Arkivers sagsbehandlingstider i øvrigt har været tilfredsstillende som de foregående år og ikke givet anledning til bemærkninger.

Der er noteret væsentligt væsentlige overskridelser af svarfrister i sager forelagt for Statsministeriet og Politiets Efterretningstjeneste, hvilket udvalget finder beklageligt.

Afslagsprocenten i tilgængelighedssager er den laveste siden 2001. Det skyldes formentlig, at en større del af ansøgningerne nu falder inden for områder, der giver anledning til forholdsvist færre afslag, men er positivt under alle omstændigheder.

Kommunernes besvarelse af Rigsarkivarens spørgeskema har ikke givet udvalget anledning til bemærkninger, bortset fra at en række kommuner - herunder kommuner med stadsarkiv og professionelt personale – ikke har svaret. Udvalget har med tilfredshed noteret, at Rigsarkivaren fremover vil rykke, indtil kommunerne svarer.

Københavns Kommune har i forbindelse med spørgeskemaet i en korrespondance med Statens Arkiver oplyst, at dele af kommunens arkivalier siden efteråret 2010 ikke har været tilgængelige, fordi der ikke er afsat bevilling til køb/opførelse af et nyt stadsarkiv. Udvalget finder, at situationen er stærkt beklagelig og i strid med Københavns Kommunes pligt til at sikre, at arkivalierne er tilgængelige.

Det i udvalgets tidligere beretninger omtalte udvalgsarbejde om bevaring og kassation af forsvarrets arkivalier fra den Kolde Krig er fortsat ikke afsluttet.

København, den 25. februar 2013

Anders Martin Jensen
formand